

N:o 249.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 21 maj 1909.
— — — — Andra Kammaren den 21 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående statsunderstöd till kommunala och enskilda läroanstalter, äfvensom i anledning af väckta motioner om ändring af gällande bestämmelser angående anslag till högre folkskolor.

(Riksdagens Särskilda Utskotts (N:o 2) Utlåtande N:o 4 och Memorial N:o 5.)

Till Konungen.

I en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 81) af den 12 februari 1909 har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt statsrådsprotokoll öfver ecklesiastikärenden för samma dag, återkallat den i 1909 års statsverksproposition å ordinarie stat gjorda framställning beträffande uppförande å riksstatens åttonde hufvudtitel af ett anslag med rubrik: *kommunala och enskilda läroanstalter*, föreslagit Riksdagen att *dels* med uteslutande ur riksstaten af det under åttonde hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till understöd åt enskilda läroverk, högst 60,000 kronor, och det under samma hufvudtitel upptagna anslaget till högre skolor för kvinnlig ungdom, 380,000 kronor, å nämnda hufvudtitel under rubrik: *kommunala och enskilda läroanstalter* uppföra ej mindre

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 10 Saml. 1 Afd. 1 Band. 72 Häft. (N:o 249.)

ett anslag med titel: *kommunala mellanskolor* å 85,000 kronor,
 ett anslag med titel: *högre flickskolor* å 375,000 kronor,
 ett anslag med titel: *enskilda läroverk* å 120,000 kronor och
 ett anslag med titel: *enskilda lärarinneseminarier* å 20,000 kronor,
 dessa fyra anslag utgörande ett gemensamt reservationsanslag, än äfven
 ett förslagsanslag med titel: *lönstillägg åt lärarinnor vid statsunder-
 stödda kommunala och enskilda läroanstalter* å 190,000 kronor;
 dels godkänna följande grunder och villkor för tilldelande af under-
 stöd från:

A. Anslaget till kommunala mellanskolor.

1. Af anslaget till kommunala mellanskolor må understöd kunna utgå ej mindre till samskolor, som under år 1909 åtnjtit understöd från anslaget till högre skolor för kvinnlig ungdom, än äfven till skolor, som utgöra öfverbyggnader på den egentliga folkskolan och i afseende å inträdesfordringarna förutsätta det kunskapsmått, som inhämtas i högsta årskursen af folkskola, anordnad enligt gällande normalplans typ Litt. A.

2. På den ort, där skolan är upprättad, skall finnas folkskola anordnad enligt gällande normalplans typ Litt. A.

3. Skolan skall omfatta minst tre årsklasser utöfver den egentliga folkskolan och i dessa klasser under de senaste tre åren hafva haft i medeltal sammanlagdt minst 18 lärjungar.

4. Hvarje årsklass skall i läroämnena åtnjuta skild undervisning.

5. Vid skola, däri gossar undervisas, skall finnas minst en manlig lärare med full tjänstgöring, och vid skola, däri flickor undervisas, skall finnas minst en kvinnlig lärare med full tjänstgöring. Har kommun endast en kommunal mellanskola, skall denna vara afsedd för såväl gossar som flickor.

6. Undervisningen skall fortgå under minst 36 läsveckor om året, påsk- och pingstferier samt tillfälliga lofdagar inberäknade.

7. Kommunen skall anslå de medel, som utöfver skolans öfriga inkomster erfordras, för att skolan under den tid, för hvilken statsunderstöd sökes, skall till sitt förfogande hafva tjänliga undervisningslokaler och erforderlig undervisningsmateriell samt kunna aflöna de vid skolan anställda lärarinnor enligt de i sådant afseende stadgade grunder, hvarjämte kommunen skall bidra till lärarinnornas pensionering enligt de grunder, som framdeles må varda stadgade.

8. Därest terminsafgifter upptagas af lärjungarna, skall frågan om

befrielse från eller nedsättning i sådana afgifter handläggas af en nämnd, bestående af skolans inspektör och föreståndare eller föreståndarinna samt en af kommunalstyrelsen utsedd ledamot, och skall härvid iakttagas, att terminsafgifter ej må uttagas af medellösa lärjungar från kommunen.

9. Skolan skall stå under inseende af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk samt vara underkastad den kontroll och de bestämmelser i öfrigt, som Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva.

10. Statsunderstödet till kommunala mellanskolor må kunna utgå, därest skolan omfattar tre årsklasser utöfver den egentliga folkskolan, med högst 3,600 kronor och, därest skolan omfattar flera sådana klasser, med högst 4,800 kronor, hvarjämte skola, däri flickor undervisas, må kunna erhålla ett särskildt understöd till undervisning i huslig ekonomi, ej öfverstigande 600 kronor, allt för år räknadt.

11. Samskola, som för år 1909 åtnjutit understöd från anslaget till högre skolor för kvinnlig ungdom, må, ändock att de här stadgade villkor ej till alla delar uppfyllas, intill utgången af år 1912, på de villkor Kungl. Maj:t äger bestämma, kunna komma i åtnjutande af understöd från anslaget till kommunala mellanskolor, dock under förutsättning att kommunen eller enskilda donatorer till skolans uppehållande lämna ett bidrag, hvars värde för år räknadt uppgår till minst samma belopp som statsunderstödet.

B. Anslaget till högre flickskolor.

1. Af anslaget till högre flickskolor må understöd kunna utgå till flickskola, som har till ändamål att utöfver omfånget för folkskolans verksamhet meddela allmän medborgerlig bildning och som fyller ett å orten verkligen förefintligt bildningsbehof.

2. Skolan skall omfatta minst fyra årsklasser utöfver den egentliga folkskolan och i dessa klasser under de senaste tre åren hafva haft i medeltal sammanlagdt minst 24 lärjungar.

3. Undervisningen skall fortgå under minst 36 läsveckor om året, påsk- och pingstferier samt tillfälliga lofdagar inberäknade.

4. Skolan skall till sitt förfogande hafva tjänliga undervisningslokaler och erforderlig undervisningsmaterieell; dess undervisning skall vara ändamålsenligt anordnad, och de vid skolan anställda lärarinnor skola aflönas enligt de i sådant afseende stadgade grunder.

5. Kommunen eller enskilda donatorer skola till skolans uppehållande lämna ett bidrag, hvars värde för år räknadt uppgår till minst samma belopp som det från anslaget till högre flickskolor utgående understödet,

samt dessutom tillhandahålla föreståndaren eller föreståndarinnan bostad, bestående af minst tre rum och kök, eller motsvarande hyresersättning, äfvensom bidraga till de vid skolan anställda lärarinnornas ålderstillägg med hälften af det belopp, staten för samma ändamål tillskjuter, så ock till lärarinnornas pensionering enligt de grunder, som framdeles må vardas stadgade.

6. Befrielse från och nedsättning i terminsafgifter skola medgifvas till den omfattning Kungl. Maj:t bestämmer.

7. Statsunderstöd till högre flickskola må kunna utgå, därest skolan omfattar fyra årsklasser utöfver den egentliga folkskolan, med högst 4,400 kronor och, därest skolan omfattar flera sådana klasser, med högst 5,200 kronor, hvarjämte skolan må kunna erhålla ett särskildt understöd till undervisning i huslig ekonomi, ej öfverstigande 1,000 kronor.

Är skolan förbunden med gymnasium, må understödet kunna ökas, dock ej med högre belopp än 2,000 kronor, under förutsättning

a) att gymnasiet omfattar minst tre årsklasser, samt att antalet lärjungar i gymnasiets tre högsta årsklasser under de senaste tre åren uppgått i medeltal till sammanlagdt minst 18,

b) att föreståndaren eller föreståndarinnan erhållit rätt att vid läroanstalten anställa studentexamen, samt

c) att kommunen eller enskilda donatorer till gymnasiets uppehållande lämna ett bidrag, hvars värde för år räknadt uppgår till minst samma belopp som statsunderstödet, samt bidraga till de å gymnasiet anställda lärarinnornas ålderstillägg och pensionering, på sätt här ofvan i afseende å flickskolan i öfrigt blifvit stadgadt.

8. Skolan skall stå under inseende af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk samt vara underkastad den kontroll och de bestämmelser i öfrigt, som Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva.

9. Flickskola, som för år 1909 åtnjutit understöd från anslaget till högre skolor för kvinnlig ungdom, må, ändock att de här stadgade villkor ej till alla delar uppfyllas, intill utgången af år 1912, på de villkor Kungl. Maj:t äger bestämma, kunna komma i åtnjutande af understöd från anslaget till högre flickskolor, dock under förutsättning att kommunen eller enskilda donatorer till skolans uppehållande lämna ett bidrag, hvars värde för år räknadt uppgår till minst samma belopp som statsunderstödet.

C. Anslaget till enskilda läroverk.

1. Af anslaget till enskilda läroverk må understöd kunna utgå till enskildt läroverk, som ej är berättigadt till understöd från något af öfriga

i reservationsanslaget till kommunala och enskilda läroanstalter ingående särskilda anslag, men som genom en framgångsrik och för det allmänna gagnelig verksamhet på uppfostrans och undervisningens område gör sig förtjänt af understöd från statens sida.

2. Läroverket skall till sitt förfogande hafva tjänliga undervisningslokaler och erforderlig undervisningsmateriell; dess undervisning skall vara ändamålsenligt anordnad, och de vid läroverket anställda lärarinnor skola aflönas enligt de i sådant afseende stadgade grunder. Därjämte skall läroverket bidraga till lärarinnornas pensionering enligt de grunder, som framdeles må varda stadgade.

3. Läroverket skall stå under inseende af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk samt vara underkastadt den kontroll och de bestämmelser i öfrigt, som Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva.

4. Statsunderstöd till enskildt läroverk må kunna utgå för det skolstadium, som i afseende på undervisningens mål motsvarar realskolan, med högst 9,000 kronor och för det skolstadium, som i nämnda afseende motsvarar gymnasiet, med högst 6,000 kronor, dock att understödet till läroverk, som i större omfattning anlitar manliga lärarkrafter, må kunna ökas för hvartdera stadiet med högst 2,000 kronor.

D. Anslaget till enskilda lärarinneseminarier.

1. Af anslaget till enskilda lärarinneseminarier må understöd kunna utgå till enskildt seminarium, som har till ändamål att utbilda lärarinnor för undervisningen vid högre flickskolor och annan därmed jämnställd undervisning.

2. Seminariet skall omfatta minst två årsklasser och i afseende på inträdesfordringarna förutsätta minst det kunskapsmått, högre flickskola, som är berättigad till statsunderstöd, afser att bibringa.

3. De vid seminariet anställda lärarinnorna skola aflönas enligt de i sådant afseende stadgade grunder.

4. Seminariet skall bidraga till lärarinnornas pensionering enligt de grunder, som framdeles må varda stadgade.

5. Seminariet skall stå under inseende af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk samt vara underkastadt den kontroll och de bestämmelser i öfrigt, som Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva.

6. Statsunderstöd till enskildt lärarinneseminarium må kunna utgå med högst 1,500 kronor för hvarje läsafdelning.

E. Anslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda kommunala och enskilda läroanstalter.

Af anslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda kommunala och enskilda läroanstalter skola till hvarje läroanstalt, som åtnjuter understöd från något af de i reservationsanslaget till kommunala och enskilda läroanstalter ingående särskilda anslag, under den tid statsunderstödd åtnjutes, utgå följande bidrag, för läsår räknadt:

1) 200 kronor för hvarje ämneslärarinna, som är berättigad till en aflöning af minst 1,400 kronor i 1:sta, 1,700 kronor i 2:dra och 2,000 kronor i 3:dje lönegraden, samt

2) två tredjedelar af de ålderstillägg, som enligt här nedan stadgade grunder tillförsäkras föreståndarinnor och lärarinnor;

dels ock godkänna följande grunder för lärarinnepersonalens aflöning vid statsunderstödda kommunala och enskilda läroanstalter, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser, som för tillämpning af dessa grunder må finnas erforderliga:

1. Vid läroanstalter, som åtnjuta understöd från något af de i reservationsanslaget till kommunala och enskilda läroanstalter ingående särskilda anslag, skola föreståndarinnorna och lärarinnorna åtnjuta aflöning till minst följande belopp, för läsår räknadt:

a) föreståndarinna: 2,000 kronor i 1:sta och 2,300 kronor i 2:a lönegraden samt därjämte bostad, bestående af minst tre rum och kök, eller motsvarande hyresersättning;

b) ämneslärarinna med full tjänstgöring: därest hon aflagt de prof^c som erfordras för behörighet till ordinarie ämneslärarinnetjänst vid allmänt läroverk, 1,400 kronor i 1:sta, 1,700 kronor i 2:a och 2,000 kronor i 3:e lönegraden, eljest 1,200 kronor i 1:sta, 1,500 kronor i 2:a, 1,800 kronor i 3:e och 2,000 kronor i 4:e lönegraden;

c) timlärarinna i läroämne: 60 kronor för hvarje veckotimme;

d) öfningslärarinna: 60 kronor för hvarje veckotimmes undervisning i välskrifning, teckning, musik och gymnastik samt 50 kronor för hvarje veckotimmes undervisning i handarbete, hvarjämte lärarinna med minst 6 veckotimmars undervisning i ett eller flera af dessa öfningsämnen äger åtnjuta ålderstillägg, beräknadt efter veckotimme, af 10 kronor i 2:a och 20 kronor i 3:e lönegraden.

Därest bestämmelser angående skyldighet för lärarinna att lämna

bidrag till sin egen pensionering framdeles varda utfärdade, må från de här stadgade aflöningarna afdragas ett belopp, motsvarande nämnda bidrag.

Den tjänstgöring, som här afses, skall vara förlagd till klasserna öfver de förberedande, dock att ämneslärarinna med full tjänstgöring må kunna fullgöra intill en tredjedel däraf i de förberedande klasserna.

Med full tjänstgöring förstås tjänstgöring till ungefärligen den omfattning, som åligger ämneslärarinna vid allmänt läroverk.

Aflöning för lärarinna, som tillträdt sin tjänst före utgången af år 1909, må ej understiga hvad hon skulle hafva rätt att uppbära, därest de under år 1909 gällande bestämmelser fortfarande ägde giltighet.

2) I afseende på uppflyttning i högre lönegrad skall iakttagas:

att rätt till lönetursberäkning för uppflyttning i högre lönegrad tillkommer ämneslärarinna, som aflagt de prof, hvilka erfordras för behörighet till ordinarie ämneslärarinnetjänst vid allmänt läroverk eller folkskola, eller som genomgått af Kungl. Maj:t för ändamålet godkändt enskildt lärarinneseminarium, samt öfningslärarinna, som genomgått teckningslärarkurs vid tekniska skolan i Stockholm eller musiklärarkurs vid musikkonservatorium eller gymnastiklärarkurs vid gymnastiska centralinstitutet eller af Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd lärarinnekurs i handarbete, dock att lärarinna, som på annat sätt än här sägs förvärfvat sig motsvarande utbildning för sitt kall, må af Kungl. Maj:t kunna tilläggas ifrågavarande förmån;

att lärarinna må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring, som, efter det rätt till lönetursberäkning förvärfvats, blifvit fullgjord vid under inseende af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk ställd läroanstalt, vid folkskoleseminarium eller vid folkskola, därest tjänstgöringen varit förlagd till det stadium och haft den omfattning, som här ofvan stadgats som villkor för åtnjutande af aflöning i högre lönegrad;

att uppflyttning i högre lönegrad äger rum efter fem år;

att ansökningar om uppflyttning i högre lönegrad pröfvas af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk; samt

att i öfrigt skall i tillämpliga delar gälla hvad angående läroverksadjunktens uppflyttning i högre lönegrad är stadgadt.

Lärarinna äger att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring, fullgjord före den 1 januari 1910 vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium eller folkskola, äfvensom vid enskild skola, som stått under af Kungl. Maj:t förordnad inspektion eller som vid den tid, tjänstgöringen ägt rum, enligt då gällande bestämmelser skulle hafva varit berättigad till statsunderstöd, därest ansökan därom gjorts.

Lärarinna, som vunnit anställning vid statsunderstödd kommunal eller

enskild läroanstalt före den 1 april 1909, må, ändock att hon ej fullgjort de prof, som här ofvan stadgats som villkor för rätt till lönetursberäkning, likväl komma i åtnjutande af denna förmån, sedan hon under 10 lästerminer bestridt tjänstgöring af den art, som berättigar till åtnjutande af aflöning i högre lönegrad.

I sammanhang med dessa förslag har Riksdagen förehaft till behandling några inom Riksdagen väckta motioner i ämnen, som stå i samband därmed.

De ändringar och uttalanden, hvartill granskningen af dessa förslag och motioner gifvit anledning och Riksdagens med anledning af desamma fattade beslut får Riksdagen härmed för Eders Kungl. Maj:t anmäla.

I. Anslagen till enskilda läroanstalter.

Förevarande proposition är närmast föranledd af Riksdagens i skrifvelse af den 31 maj 1907 gjorda anhållan, att Eders Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och för Riksdagen framlägga gemensam plan för fördelningen och användningen af de nu utgående anslagen till enskilda läroanstalter.

*Anslagens för-
delning och
titlar.*

Mot den af Eders Kungl. Maj:t föreslagna uppdelningen af anslagen efter de läroverksformer, som de skola tillgodose, har af en del motionärer gjorts gällande, att mellanskolor, som ägas af kommun, icke borde vara delaktiga i samma anslag som enskilda mellanskolor utan erhålla sitt särskilda anslag, skildt från de enskilda läroanstalternas reservationsanslag. Därjämte ha samma motionärer yrkat, att titeln »enskilda läroverk» borde utbytas mot »högre goss- och samskolor» och rubriken för alla dessa anslag blifva »enskilda läroanstalter».

Riksdagen har biträdt dessa förslag i afseende på de kommunala mellanskolornas afskiljande och titlarna för anslagen till de öfriga skolorna.

I sammanhang härmed har anslaget till mellanskolorna nedsatts till 60,000 kronor. I fråga om öfriga af Eders Kungl. Maj:t äskade anslag har Riksdagen ej haft något att erinra.

Den omständigheten, att dessa anslag uppföras under rubriken »enskilda läroanstalter» må dock icke utgöra hinder för att understöd ur desamma må beviljas en skola, som är icke enskild utan kommunal. Dock

skall mellanskola, som äges af kommun, erhålla understöd ur särskildt anslag.

De af Eders Kungl. Maj:t föreslagna grunderna för statsunderstödet beräkning och villkoren för dess åtnjutande synas Riksdagen, sedan nedan angifna ändringar vidtagits, innebära en lycklig lösning af frågan. Därigenom att understödet uppdelats i ett bidrag till skolan själf och ett bidrag till lärarinnornas lönetillägg, kan en väsentlig förbättring af skolornas ekonomi vinnas, på samma gång som lärarinnorna få en mera tryggad ställning. Att löneregleringen tillförsäkrar större löneförmåner åt den lärarinna, som har viss formell kompetens, innebär en garanti för lärarinnekårens vederbörliga utbildning. Lösningen af lärarinnornas pensionsfråga har förberedts därigenom, att bland villkoren intagits vissa bestämmelser angående kommuns (eller enskilda donatorers), skolas och lärarinnas skyldighet att bidra till lärarinnas pensionering. Hvad de manliga lärarna beträffar, har Riksdagen, som i likhet med departementschefen anser, att frågan om bestämmande af deras löner och kompetens bör anstå, godkänt Eders Kungl. Maj:ts förslag, att understödet till högre goss-skola eller högre samskola, som i större omfattning anlitar manliga lärarekrafter, må kunna ökas.

De af Eders Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelserna om aflöning af lärarinnorna vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna hafva af Riksdagen godkänts med nedan angifna ändringar.

Bestämmelserna om aflöning af lärarinnorna vid de enskilda läroanstalterna.

Mom. 1 a). Orden »bestående af tre rum och kök» utgå, enär Riksdagen icke funnit sig kunna godkänna Eders Kungl. Maj:ts förslag, att det skall åligga kommunen eller enskilda donatorer att tillhandahålla sådan bostad.

Mom. 1 d). Vid många skolor är gymnastikundervisningen så ordnad, att gymnastiklärarinnan icke har 6 veckotimmars undervisning och sålunda enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag icke skulle vara berättigad till ålderstillägg. Med anledning häraf har Riksdagen beslutat, att sådan förmån må tillkomma gymnastiklärarinna, som har minst 4 veckotimmars tjänstgöring.

För tydlighetens skull bör det utsättas, att den tjänstgöring, som löneregleringsbestämmelserna afse, må vara förlagd äfven till med skolan förbundet lärarinneseminarium.

Mom. 2). För uppflyttning i högre lönegrad må lärarinna tillgodoräkna sig jämväl tjänstgöring vid småskoleseminarium och högre folkskola.

Bestämmelserna i fråga om anslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. I de af Eders Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelserna om anslaget till lönetillägg åt lärarinnor har Riksdagen endast gjort en redaktionell ändring i mom. 1), bestående däri, att orden »ämneslärarinna, som är berättigad till en afföring af minst 1,400 kronor i 1:a, 1,700 kronor i 2:a, 2,000 kronor i 3:e lönegraden» utbyttis mot »ämneslärarinna med full tjänstgöring, som förvärfvat behörighet för ordinarie ämneslärarinnetjänst vid allmänt läroverk».

Bestämmelserna i fråga om anslaget till enskilda mellanskolor. Förutom en del redaktionella ändringar, som äro en följd af att de kommunala mellanskolorna uteslutits från delaktighet i anslaget till enskilda mellanskolor har Riksdagen beslutat följande ändringar och tillägg i de af Eders Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelserna rörande detta anslag, hvilka i öfrigt godkants.

Mom. 1. Enär uppkomsten af enskild mellanskola, som konkurrerar med allmänt läroverk eller statsunderstödd mellanskola å samma ort, icke bör uppmuntras, när ej de sistnämnda klasser äro fyllda, har ett andra stycke tillagts af följande lydelse: Enskild mellanskola å ort, där allmänt läroverk eller statsunderstödd mellanskola finnes, må erhålla understöd, endast om lärjungeantalet i motsvarande klasser af allmänt läroverk respektive i redan befintlig statsunderstödd mellanskola under de senaste tre åren uppgått i medeltal till 100.

Mom. 2. En mellanskola bör icke mottaga andra lärjungar än sådana, som visat sig innehafva de kunskaper, hvilka meddelas i folkskola, anordnad enligt gällande normalplans typ. litt. A. Däremot anser Riksdagen det icke nödvändigt, att folkskolan på platsen skall vara just af denna typ, då det nämnda bildningsmättet kan inhämtas äfven i andra skolformer. Momentet har för den skull omformulerats.

Mom. 3. Det är uppenbarligen af stor vikt, att examen aflagd vid mellanskolan är fullt likvärdig med realskoleexamen. Med nu gällande fordringar i denna examen torde mellanskolan icke kunna medhinna realskolans kurser på tre år, utan att lärjungarna utsättas för faran af att öfveranstängas. På grund häraf har årsklassernas antal bestämts till minst 4 i stället för minst 3.

Minimiantalet lärjungar har höjts från 18 till 32. Är lärjungarnas antal mindre, synes skäl ej föreligga för statsunderstöds beviljande.

Ur mom. 5 har sista punkten uteslutits: »Har kommun — — flickor».

Mom. 6. Riksdagen anser, att mellanskolans läsår måste vara lika långt som realskolans.

Mom. 7 har uppdelats i två moment af samma lydelse som motsvarande moment angående de högre flickskolorna.

Mom. 8 (mom. 9 i de af Riksdagen antagna bestämmelserna) har formulerats i likhet med motsvarande moment angående de högre flickskolorna.

I mom. 10 (mom. 11 i de af Riksdagen antagna bestämmelserna) ha orden »därest skolan — — — klasser» utgått.

I mom. 11 (mom. 12 i de af Riksdagen antagna bestämmelserna) ha orden »de här stadgade villkor» utbytt mot »de i punkterna 2—10 stadgade villkor».

De af Eders Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelserna i fråga om anslaget till högre flickskolor ha af Riksdagen godkänts med följande ändringar.

I mom. 2 har lärjungeantalets minimum, med hänsyn till flickskolornas nuvarande utveckling, satts till 32 i stället för 24.

Men Riksdagen vill betona, att äfven detta tal är alldeles för lågt, då fråga är om skola, som konkurrerar med annan flickskola på samma ort. Utskottet vill understryka hvad i statsrådsprotokollet yttras därom, att man icke bör genom beviljande af statsunderstöd »främja uppkomsten å samma ort af mindre, med hvarandra konkurrerande skolor. Ty ju mindre en skola är, desto sämre är i regel dess ekonomiska ställning och desto sämre dess undervisning. En alltför stor frikostighet från statens sida kan motverka det syfte, man vill vinna, och medföra en sänkning af den högre kvinnobildningen. Då redan nu konkurrensen mellan flickskolor å en eller annan ort är så stor, att den knappast kan kallas sund, bör det vid tillämpningen af de förordade bestämmelserna tillses, att ingen ny skola erhåller statsunderstöd, med mindre en noggrann utredning gifvit vid handen, att den verkligen fyller ett förefintligt bildningsbehof. Anslaget till högre flickskolor får icke betraktas som ett förslagsanslag, hvari hvarje skola, som uppfyller de stadgade minimifordringarna, skulle äga delaktighet.»

I mom. 4 ha orden »dess undervisning skall vara ändamålsenligt anordnad» uteslutits såsom innebärande en själfklar fordran.

I mom. 5 och 7 c) har den bestämda formen »kommunen» utbytt mot den obestämda »kommun», hvarigenom formuleringen blir lika med den i nu gällande bestämmelser använda. Riksdagen vill framhålla, att framdeles som hittills bidrag af landsting må räknas som kompensation till statsbidrag.

Därjämte ha i mom. 5 uteslutits orden »samt dessutom tillhandahålla föreståndaren eller föreståndarinnan bostad, bestående af minst tre rum och kök, eller motsvarande hyresersättning». Skyldighet att tillhandahålla sådan bostad skulle nämligen kunna blifva alltför betungande för kommun.

Enär statsunderstödet ej bör gifvas så, att det lockar till upprättande å samma ort af flera gymnasier, än behofvet kräfver, har i mom. 7 ett stycke tillagts: Å samma ort må statsunderstöd ej tilldelas flera högre flickskolor för med dem förbundna gymnasier, utan att i samtliga dessa

Bestämmelserna i fråga om anslaget till högre flickskolor.

gymnasier de tre högsta klasserna under de senaste tre åren varit i lämplig grad fyllda.

*Bestämmelser
i fråga om
anslaget till
högre goss- och
samskolor.*

Såsom ofvan nämnts, har Riksdagen beslutat, att den af Eders Kungl. Maj:t föreslagna anslagstite'n »enskilda läroverk» skall utbytas mot »högre goss- och samskolor». På grund häraf har mom. 1 af de särskilda bestämmelserna i fråga om anslaget till ifrågavarande skolor måst omformuleras, och har åt nämnda moment gifvits följande lydelse: Af anslaget till högre goss- och samskolor må understöd kunna utgå till sådana skolor af nämnda slag, hvilka genom värdefulla pedagogiska försök eller eljest genom framgångsrik verksamhet på uppfostrans och undervisningens område befinnas kunna i särskild grad gagna skolväsendet i det hela.

I denna bestämmelse framhålles dessa skolors betydelse som försöksskolor, dock icke på sådant sätt, att anställande af pedagogiska försök uppställas som oeftergifligt villkor för åtnjutande af statsunderstöd.

I mom. 2, som uppdelats på två moment, hafva orden »dess undervisning skall vara ändamålsenligt anordnad» såsom innebärande en själfklar fordran uteslutits.

I det statsrådsprotokoll, som bifogats propositionen, framhåller departementschefen, att ett anslag fortfarande som hittills bör stå till Kungl. Maj:ts förfogande för understödjande af skolor, hvilka icke understödjas af kommun och just därför mer än andra äro ägnade att tjänstgöra som försöksskolor.

Riksdagen gillar detta, men vill framhålla, att om än det i allmänhet är riktigt att en skola mister något af sin frihet, då den får understöd af kommun, så kan dock en skola vara förtjänt af understöd ur detta anslag, ehuru den har sådan betydelse för sin kommun, att äfven denna bidrager till densamma. I sådant fall får skolans ställning till kommun icke utgöra ett hinder för att den må få understöd. Å andra sidan vill Riksdagen uttala, att Kungl. Maj:t, ehuru stadgande därom icke upptagits bland bestämmelserna, bör fordra bidrag till skolan af kommun eller enskilda i de fall, där det är tydligt, att skolans uppehållande är ett verkligt intresse för den ort, där den finns.

*Riksdagens
beslut i fråga
om anslagen
till enskilda
läroanstalter.*

Med anledning af Eders Kungl. Maj:ts proposition och i ärendet väckta motioner har sålunda Riksdagen beslutat

dels att å riksstatens åttonde hufvudtitel under rubrik: *enskilda läroanstalter* uppföra ej mindre

ett anslag med titel: *enskilda mellanskolor* å 60,000 kronor,

ett anslag med titel: *högre flickskolor* å 375,000 kronor,

ett anslag med titel: *högre goss- och samskolor* å 120,000 kronor,
 ett anslag med titel: *enskilda lärarinneseminarier* å 20,000 kronor,
 dessa fyra anslag utgörande ett gemensamt reservationsanslag, än äfven
 ett förslagsanslag med titel: *lönetillägg åt lärarinnor vid statsunder-
 stödda enskilda läroanstalter* å 190,000 kronor,
 att utgå under iakttagande af nedan angifna bestämmelser:

A. *Bestämmelser om aflöning af lärarinnorna vid statsunderstödda
 enskilda läroanstalter:*

För lärarinnepersonalens aflöning vid statsunderstödda enskilda läroanstalter gälla följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser, som för tillämpning af dessa grunder må finnas erforderliga:

1. Vid läroanstalter, som åtnjuta understöd från något af de i reservationsanslaget till enskilda läroanstalter ingående särskilda anslag, skola föreståndarinnorna och lärarinnorna åtnjuta aflöning till minst följande belopp, för läsår räknadt:

a) föreståndarinna: 2,000 kronor i 1:a och 2,300 kronor i 2:a lönegraden samt därjämte bostad eller hyresersättning;

b) ämneslärarinna med full tjänstgöring: därest hon aflagt de prof, som erfordras för behörighet till ordinarie ämneslärarinnetjänst vid allmänt läroverk, 1,400 kronor i 1:a, 1,700 kronor i 2:a och 2,000 kronor i 3:e lönegraden, eljest 1,200 kronor i 1:a, 1,500 kronor i 2:a, 1,800 kronor i 3:e och 2,000 kronor i 4:e lönegraden;

c) timlärarinna i läroämne: 60 kronor för hvarje veckotimme;

d) öfningslärarinna: 60 kronor för hvarje veckotimmes undervisning i välskrifning, teckning, musik och gymnastik samt 50 kronor för hvarje veckotimmes undervisning i handarbete, hvarjämte lärarinna med minst 4 veckotimmars undervisning i gymnastik eller minst 6 veckotimmars undervisning i ett eller flera af de öfriga af dessa öfningsämnena äger åtnjuta ålderstillägg, beräknadt efter veckotimme, af 10 kronor i 2:a och 20 kronor i 3:e lönegraden.

Därest bestämmelser angående skyldighet för lärarinna att lämna bidrag till sin egen pensionering framdeles varda utfärdade, må från de här stadgade aflöningarna afdragas ett belopp, motsvarande nämnda bidrag.

Den tjänstgöring, som här afses, skall vara förlagd till klasserna öfver de förberedande eller till läsafdelning af med skolan förbundet lärarinneseminarium, dock att ämneslärarinna med full tjänstgöring må kunna fullgöra intill en tredjedel däraf i de förberedande klasserna.

Med full tjänstgöring förstås tjänstgöring till ungefärligen den omfattning, som åligger ämneslärarinna vid allmänt läroverk.

Aflöning för lärarinna, som tillträdt sin tjänst före utgången af år 1909, må ej understiga hvad hon skulle hafva rätt att uppbara, därest de under år 1909 gällande bestämmelser fortfarande ägde giltighet.

2. I afseende å uppflyttning i högre lönegrad skall iakttagas:

att rätt till lönetursberäkning för uppflyttning i högre lönegrad tillkommer ämneslärarinna, som aflagt de prof, hvilka erfordras för behörighet till ordinarie ämneslärarinnetjänst vid allmänt läroverk eller folkskola, eller som genomgått af Kungl. Maj:t för ändamålet godkänt enskildt lärarinneseminarium, samt öfningslärarinna, som genomgått teckningslärarkurs vid tekniska skolan i Stockholm eller musiklärarkurs vid musikkonservatorium eller gymnastiklärarkurs vid gymnastiska centralinstitutet eller af Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd lärarinnekurs i handarbete, dock att lärarinna, som på annat sätt än här sägs förvärfvat sig motsvarande utbildning för sitt kall, må af Kungl. Maj:t kunna tilläggas ifrågavarande förmån;

att lärarinna må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring, som, efter det rätt till lönetursberäkning förvärfvats, blifvit fullgjord vid under inseende af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk ställd läroanstalt, vid folkskoleseminarium, vid småskoleseminarium, vid högre folkskola eller vid folkskola, därest tjänstgöringen varit förlagd till det stadium och haft den omfattning, som här ofvan stadgats som villkor för åtnjutande af aflöning i högre lönegrad;

att uppflyttning i högre lönegrad äger rum efter fem år;

att ansökningar om uppflyttning i högre lönegrad pröfvas af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk; samt

att i öfrigt skall i tillämpliga delar gälla hvad angående läroverksadjunktens uppflyttning i högre lönegrad är stadgadt.

Lärarinna äger att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring, fullgjord före den 1 januari 1910 vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium, småskoleseminarium, högre folkskola eller folkskola äfvensom vid enskild skola, som stått under af Kungl. Maj:t förordnad inspektion eller som vid den tid, tjänstgöringen ägt rum, enligt då gällande bestämmelser skulle hafva varit berättigad till statsunderstöd, därest ansökan därom gjorts.

Lärarinna, som vunnit anställning vid statsunderstödd enskild läroanstalt före den 1 april 1909, må, ändock att hon ej fullgjort de prof, som här ofvan stadgats som villkor för rätt till lönetursberäkning, likväl komma i åtnjutande af denna förmån, sedan hon under 10 lästerminer

bestridt tjänstgöring af den art, som berättigar till åtnjutande af aflöning i högre lönegrad.

B. *Bestämmelser i fråga om anslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.*

Af anslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter skola till hvarje läroanstalt, som åtnjuter understöd från något af de i reservationsanslaget till enskilda läroanstalter ingående särskilda anslag, under den tid statsunderstöd åtnjutes, utgå följande bidrag, för läsår räknadt:

1) 200 kronor för hvarje ämneslärarinna med full tjänstgöring, som förvärfvat behörighet för ordinarie ämneslärarinnetjänst vid allmänt läroverk, samt

2) två tredjedelar af de ålderstillägg, som enligt ofvan under A. stadgade grunder tillförsäkras föreståndarinnor och lärarinnor.

C. *Särskilda bestämmelser i fråga om anslaget till enskilda mellanskolor.*

1. Af anslaget till enskilda mellanskolor må understöd utgå dels till enskilda skolor, som utgöra öfverbyggnader på den egentliga folkskolan och i afseende å inträdesfordringarna förutsätta det kunskapsmått, som inhämtas i högsta klassen af folkskola, anordnad enligt gällande normalplans typ litt. A, dels till samskolor, som för år 1909 åtnjutit understöd från anslaget till högre skolor för kvinnlig ungdom.

Enskild mellanskola å ort, där allmänt läroverk eller statsunderstödd mellanskola finnes, må erhålla understöd, endast om lärjungeantalet i motsvarande klasser af allmänt läroverk respektive i redan befintlig statsunderstödd mellanskola under de senaste tre åren uppgått i medeltal till 100.

2. Inträdessökande skall vid offentlig pröfning visa sig innehafva det i punkt 1 omnämnda kunskapsmättet.

3. Skolan skall omfatta minst fyra årsklasser utöfver den egentliga folkskolan och i dessa klasser under de senaste tre åren hafva haft i medeltal sammanlagdt minst 32 lärjungar.

4. Hvarje årsklass skall i läroämnena åtnjuta skild undervisning.

5. Vid skola, däri gossar undervisas, skall finnas minst en manlig lärare med full tjänstgöring, och vid skola, däri flickor undervisas, skall finnas minst en kvinnlig lärare med full tjänstgöring.

6. Undervisningen skall fortgå minst 38 läsveckor om året, påsk- och pingstferier samt tillfälliga lofdagar inberäknade.

7. Skolan skall till sitt förfogande hafva tjänliga undervisningslokaler och erforderlig undervisningsmateriell, och de vid skolan anställda lärarinnorna skola aflönas enligt de i sådant afseende stadgade grunder.

8. Kommun eller enskilda donatorer skola till skolans uppehållande lämna ett bidrag, hvars värde för år räknadt uppgår till minst samma belopp som det från anslaget till enskilda mellanskolor utgående understödet, äfvensom bidraga till de vid skolan anställda lärarinnornas ålderstillägg med hälften af det belopp, staten för samma ändamål tillskjuter, så ock till lärarinnornas pensionering enligt de grunder, som framdeles må varda stadgade.

9. Befrielse från och nedsättning i terminsafgifter skola medgifvas till den omfattning Kungl. Maj:t bestämmer.

10. Skolan skall stå under inseende af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk samt vara underkastad den kontroll och de bestämmelser i öfrigt, som Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva.

11. Statsunderstödet till enskilda mellanskolor må kunna utgå med högst 4,800 kronor, hvarjämte skola, däri flickor undervisas, må kunna erhålla ett särskildt understöd till undervisning i huslig ekonomi, ej öfverstigande 600 kronor, allt för år räknadt.

12. Samskola, som för år 1909 åtnjutit understöd från anslaget till högre skolor för kvinnlig ungdom, må, ändock att de i punkterna 2—10 stadgade villkor ej till alla delar uppfyllas, intill utgången af år 1912, på de villkor Kungl. Maj:t äger bestämma, kunna komma i åtnjutande af understöd från anslaget till enskilda mellanskolor, dock under förutsättning att kommun eller enskilda donatorer till skolans uppehållande lämna ett bidrag, hvars värde för år räknadt uppgår till minst samma belopp som statsunderstödet.

D. Särskilda bestämmelser i fråga om anslaget till högre flickskolor.

1. Af anslaget till högre flickskolor må understöd kunna utgå till flickskola, som har till ändamål att utöfver omfånget för folkskolans verksamhet meddela allmän medborgerlig bildning och som fyller ett å orten verkligen förefintligt bildningsbehof.

2. Skolan skall omfatta minst fyra årsklasser utöfver den egentliga folkskolan och i dessa klasser under de senaste tre åren hafva haft i medeltal sammanlagdt minst 32 lärjungar.

3. Undervisningen fortgår under minst 36 läsveckor om året, påsk- och pingstferier samt tillfälliga lofdagar inberäknade.

4. Skolan skall till sitt förfogande hafva tjänliga undervisningslokaler och erforderlig undervisningsmateriell, och de vid skolan anställda lärarinnorna skola aflönas enligt de i sådant afseende stadgade grunder.

5. Kommun eller enskilda donatorer skola till skolans uppehållande lämna ett bidrag, hvars värde för år räknadt uppgår till minst samma belopp som det från anslaget till högre flickskolor utgående understödet, samt dessutom bidraga till de vid skolan anställda lärarinnornas ålderstillägg med hälften af det belopp, staten för samma ändamål tillskjuter, så ock till lärarinnornas pensionering enligt de grunder, som framdeles må varda stadgade.

6. Befrielse från och nedsättning i terminsafgifter skola medgifvas till den omfattning Kungl. Maj:t bestämmer.

7. Statsunderstöd till högre flickskola må kunna utgå för år räknadt, därest skolan omfattar fyra årsklasser utöfver den egentliga folkskolan, med högst 4,400 kronor och, därest skolan omfattar flera sådana klasser, med högst 5,200 kronor, hvarjämte skolan må kunna erhålla ett särskildt understöd till undervisning i huslig ekonomi, ej öfverstigande 1,000 kronor.

Är skolan förbunden med gymnasium, må understödet kunna ökas, dock ej med högre belopp, för år räknadt, än 2,000 kronor, under förutsättning

a) att gymnasiet omfattar minst tre årsklasser, samt att antalet lärjungar i gymnasiets tre högsta årsklasser under de senaste tre åren uppgått i medeltal till sammanlagdt minst 18,

b) att föreståndaren eller föreståndarinnan erhållit rätt att vid läroanstalten anställa studentexamen, samt

c) att kommun eller enskilda donatorer till gymnasiets uppehållande lämna ett bidrag, hvars värde för år räknadt uppgår till minst samma belopp som statsunderstödet, samt bidraga till de å gymnasiet anställda lärarinnornas ålderstillägg och pensionering, på sätt här ofvan i afseende å flickskolan i öfrigt blifvit stadgade.

A samma ort må statsunderstöd ej tilldelas flera högre flickskolor för med dem förbunda gymnasier, utan att i samtliga dessa gymnasier de tre högsta klasserna under de senaste tre åren varit i lämplig grad fyllda.

8. Skolan skall stå under inseende af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk samt vara underkastad den kontroll och de bestämmelser i öfrigt, som Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva.

9. Flickskola, som för år 1909 åtnjutit understöd från anslaget till högre skolor för kvinnlig ungdom, må, ändock att de här stadgade villkor

ej till alla delar uppfyllas, intill utgången af år 1912, på de villkor Kungl. Maj:t äger bestämma, kunna komma i åtnjutande af understöd från anslaget till högre flickskolor, dock under förutsättning att kommun eller enskilda donatorer till skolans uppehållande lämna ett bidrag, hvars värde för år räknadt uppgår till minst samma belopp som statsunderstödet.

E. Särskilda bestämmelser i fråga om anslaget till högre goss- och samskolor.

1. Af anslaget till högre goss- och samskolor må understöd kunna utgå till sådana skolor af nämnda slag, hvilka genom värdefulla pedagogiska försök eller eljest genom framgångsrik verksamhet på uppfostrens och undervisningens område befinnas kunna i särskild grad gagna skolväsendet i det hela.

2. Skolan skall till sitt förfogande hafva tjänliga undervisningslokaler och erforderlig undervisningsmateriell och de vid skolan anställda lärarinnorna skola aflönas enligt de i sådant afseende stadgade grunder.

3. Skolan skall bidraga till lärarinnornas pensionering enligt de grunder, som framdeles må varda stadgade.

4. Skolan skall stå under inseende af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk samt vara underkastad den kontroll och de bestämmelser i öfrigt, som Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva.

5. Statsunderstöd till högre goss-skola eller högre samskola må kunna utgå, för år räknadt, för det skolstadium, som i afseende på undervisningens mål motsvarar realskolan, med högst 9,000 kronor och för det skolstadium, som i nämnda afseende motsvarar gymnasiet, med högst 6,000 kronor, dock att understödet till läroverk, som i större omfattning anlitar manliga lärarkrafter, må kunna ökas för hvarterda stadiet med högst 2,000 kronor.

F. Särskilda bestämmelser i fråga om anslaget till enskilda lärarinneseminarier.

1. Af anslaget till enskilda lärarinneseminarier må understöd kunna utgå till enskildt seminarium, som har till ändamål att utbilda lärarinnor för undervisningen vid högre flickskolor och annan därmed jämnställd undervisning.

2. Seminariet skall omfatta minst två årsklasser och i afseende på

inträdesfordringarna förutsätta minst det kunskapsmått, högre flickskola, som är berättigad till statsunderstöd, afser att bibringa.

3. De vid seminariet anställda lärarinnorna skola aflönas enligt de i sådant afseende stadgade grunder.

4. Seminariet skall bidraga till lärarinnornas pensionering enligt de grunder, som framdeles må varda stadgade.

5. Seminariet skall stå under inseende af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk samt vara underkastadt den kontroll och de bestämmelser i öfrigt, som Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva.

6. Statsunderstöd till enskildt lärarinneseminarium må kunna utgå, för år räknadt, med högst 1,500 kronor för hvarje läsafdelning;

dels att ur riksstaten utesluta det under åttonde hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till understöd åt *enskilda läroverk* å högst 60,000 kronor, och det under samma hufvudtitel upptagna anslaget till *högre skolor för kvinnlig ungdom* å 380,000 kronor.

II. Anslaget till kommunala mellanskolor.

Eders Kungl. Maj:t har föreslagit, att understöd må utgå till af kommun upprättade och underhållna mellanskolor.

Riksdagen har godkänt detta förslag såsom innebärande lösningen af en fråga, som under de senare åren på många orter blifvit allt mera aktuell, nämligen den om anordnande af öfverbyggnader på folkskolan, hvilka afse att bibringa den allmänt medborgerliga bildning, som genom realskolexamen vitsordas. För att mellanskolan skall fylla denna sin uppgift, måste garanti gifvas för att mellanskolans undervisning blir likvärdig med realskolans. I detta syfte har Eders Kungl. Maj:t föreslagit och Riksdagen godkänt, att den kommunala mellanskolan skall stå under inseende af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk och vara underkastad den kontroll och de bestämmelser i öfrigt, som Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva.

Med anledning af Eders Kungl. Maj:ts förslag, att de kommunala mellanskolorna må erhålla understöd af samma anslag och på samma villkor som enskilda mellanskolor, har af motionärer yrkats, dels att de kommunala mellanskolorna icke skulle vara delaktiga af de enskilda skolornas anslag utan erhålla antingen eget anslag eller del i samma anslag som de högre folkskolorna, dels att villkoren för deras understöd skulle ändras i flera afseenden.

Riksdagen har med anledning af Eders Kungl. Maj:ts förslag och de nämnda motionärernas yrkanden beslutat, att i riksstaten uppföra ett anslag å 10,000 kronor med titel »kommunala mellanskolor». Detta anslag skall vara ett förslagsanslag, på det att kommun, som upprättar en mellanskola och i öfrigt uppfyller de stadgade bestämmelserna, må vara viss om statsunderstöd. Därjämte har Riksdagen ändrat de af Eders Kungl. Maj:ts föreslagna bestämmelserna i följande afseenden.

Mom. 1 har omredigerats, enär anslaget skall tillgodose endast kommunala skolor. För att skilja mellanskolan från andra öfverbyggnader på folkskolan har mellanskolans mål angifvits. Därjämte har tillfogats ett nytt stycke i afsikt att begränsa statens uppoffringar för skolor af denna typ på samma ort: I samma kommun må statsunderstöd ej tilldelas flera kommunala mellanskolor utan att i samtliga dessa skolor klasserna äro i lämplig grad fyllda.

Mom. 2 och 6 hafva ändrats på samma sätt som i fråga om enskilda mellanskolor.

Mom. 3. Af skäl, som Riksdagen anfört i fråga om de enskilda mellanskolorna, har klassernas antal bestämts till 4 och lärjungeantalets minimum till 32.

Enligt detta moment, sådant det lyder i Eders Kungl. Maj:ts förslag, skall statsunderstöd kunna beviljas först, sedan mellanskolan i tre år haft ett visst antal lärjungar. Detta innebär, att kommun, som vill upprätta en mellanskola, måste under flera år ensam bära alla kostnader. Otvifvelaktigt skulle en sådan bestämmelse i hög grad försvåra uppkomsten af dylika skolor.

Riksdagen, som återkommer till denna fråga i samband med frågan om anslaget till högre folkskolor, har beslutat att ur detta moment utsluta orden »under de senaste tre åren» och »haft i medeltal», hvarigenom understödets beviljande göres oberoende af lärjungeantalet under föregående år.

Mom. 7 har ändrats sålunda: Skolan skall till sitt förfogande hafva tjänliga undervisningslokaler och erforderlig undervisningsmaterieell. Detta innebär, förutom endast redaktionell ändring, att Riksdagen ur detta moment uteslutit bestämmelserna om lärarinnors aflöning och pensionering.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle härför gälla samma bestämmelser som i fråga om de enskilda skolorna. Detta innebär, att ingenting skulle stadgas angående de manliga lärarnas kompetens och aflöning samt att lärarinnors aflöning skulle blifva lägre än vid de högre folkskolorna och kompetensvillkor för dem gälla endast lönetursrätt icke anställ-

ning; dessa kompetensfordringar skulle vara lägre än de, som gälla för lärarinnas anställning vid högre folkskola.

Riksdagen finner sig icke i fråga om de kommunala mellanskolorna kunna godkänna hvad Eders Kungl. Maj:t sålunda föreslagit, oaktadt motsvarande bestämmelser af Riksdagen godkänts i fråga om de enskilda skolorna. Anledningen härtill är det nära sambandet mellan de kommunala mellanskolorna och de högre folkskolorna.

Med hänsyn till detta samband och särskildt därtill, att de kommunala mellanskolorna säkerligen ofta komma att uppstå genom ombildning af högre folkskolor, har inom Riksdagen yrkats, att lärare och lärarinnor vid kommunala mellanskolor skola i afseende på kompetensfordringar och aflöningsförmåner likställas med lärare och lärarinnor vid högre folkskolor.

Riksdagen finner sig, i saknad af närmare utredning, icke heller kunna godkänna detta förslag i annan mån, än att lärares och lärarinnors aflönning tillsvidare så bestämmas, intill dess annorlunda varder stadgadt. Sådan bestämmelse har Riksdagen uppfört såsom mom. 11. Emellertid är denna fråga af den vikt, att Riksdagen beslutat hos Eders Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till definitivt ordnande af denna lärarekårs aflönings- och pensionsförhållanden.

Riksdagen vill därvid framhålla å ena sidan, att såväl kompetensfordringar som aflöningsförmåner böra afvägas med hänsyn därtill, att mellanskolans undervisning måste hållas uppe på samma plan som realskolans och dess examen blifva fullt likvärdig med examen vid realskolan, å andra sidan att kompetensfordringarna icke få ställas så, att dugliga lärare och lärarinnor, som äro behöriga för ordinarie anställning vid högre folkskolor, utestängas från möjligheten att, sedan deras reella kompetens pröfvats af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, vinna anställning vid kommunala mellanskolor.

Mom. 10 har ändrats på samma sätt som i fråga om enskilda mellanskolor. Men därjämte har Riksdagen till detta moment fogat en bestämmelse, enligt hvilken staten tills vidare bidrager till lärarpersonalens ålderstillägg enligt de grunder, som gälla för högre folkskolor.

På grund af hvad sålunda anförts, har Riksdagen beslutat

dels att å riksstatens åttonde hufvudtitel uppföra ett förslagsanslag under titeln *kommunala mellanskolor* å 10,000 kronor att utgå i enlighet med nedan angifna bestämmelser:

1. Af anslaget till kommunala mellanskolor må understöd kunna utgå till af kommun upprättade och underhållna skolor, hvilka afse att

bibringa den allmänt medborgerliga bildning, som genom realskolexamen vitsordas, och som utgöra öfverbyggnader på den egentliga folkskolan samt i afseende å inträdesfordringarna förutsätta det kunskapsmått, som inhämtas i högsta årskursen af folkskola, anordnad enligt gällande normalplans typ litt. A.

I samma kommun må statsunderstöd ej tilldelas flera kommunala mellanskolor, utan att i samtliga dessa skolor klasserna äro i lämplig grad fyllda.

2. Inträdessökande skall vid offentlig pröfning visa sig innehafva det i punkt 1 omnämnda kunskapsmättet.

3. Skolan skall omfatta fyra årsklasser utöfver den egentliga folkskolan och i dessa klasser hafva sammanlagdt minst 32 lärjungar.

4. Hvarje årsklass skall i läroämnena åtnjuta skild undervisning.

5. Vid skola, däri gossar undervisas, skall finnas minst en manlig lärare med full tjänstgöring, och vid skola, däri flickor undervisas, skall finnas minst en kvinnlig lärare med full tjänstgöring. Finnes i kommun endast en kommunal mellanskola, skall denna vara afsedd för såväl gossar som flickor.

6. Undervisningen skall fortgå under minst 38 läsveckor om året, påsk- och pingstferier samt tillfälliga lofdagar inberäknade.

7. Skolan skall till sitt förfogande hafva tjänliga undervisningslokaler och erforderlig undervisningsmaterieell.

8. Därest terminsafgifter upptagas af lärjungarna, skall frågan om befrielse från eller nedsättning i sådana afgifter handläggas af en nämnd, bestående af skolans inspektor och föreståndare eller föreståndarinna samt en af kommunalstyrelsen utsedd ledamot, och skall härvid iakttagas, att terminsafgifter ej må uttagas af medellösa lärjungar från kommunen.

9. Skolan skall stå under inseende af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk samt vara underkastad den kontroll och de bestämmelser i öfrigt, som Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva.

10. Statsunderstödet till kommunal mellanskola utgår med 4,800 kronor, hvarjämte skola, däri flickor undervisas, må kunna erhålla ett särskildt understöd till undervisning i huslig ekonomi, ej öfverstigande 600 kronor, allt för år räknadt. Därjämte skola till hvarje kommunal mellanskola af statsmedel utgå två tredjedelar af de ålderstillägg, som enligt mom. 11 skola utgå till lärare och lärarinnor vid sådan skola.

11. De vid skolan anställda lärarna och lärarinnorna skola, intill dess särskilda bestämmelser därom blifva utfärdade, aflönas enligt de för högre folkskolor gällande grunder, hvarjämte kommunen skall bidraga till deras pensionering enligt de bestämmelser, som framdeles må varda stadgade;

dels att hos Eders Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag i fråga om aflönings- och pensionsförmåner åt lärare och lärarinnor vid kommunala mellanskolor.

III. Anslaget till högre folkskolor.

I det statsrådsprotokoll, som bilagts propositionen, framhålles det samband, som förefinnes mellan de kommunala mellanskolorna och de hittills bestående öfverbyggnaderna på folkskolan, nämligen de högre folkskoleafdelningarna och de högre folkskolorna. Detta samband har ytterligare betonats af flera motionärer. Dessa ha fruktat, att sistnämnda öfverbyggnader skulle komma att fullständigt uppgå i de kommunala mellanskolorna, om staten skulle lämna dem i en sämre ställning än mellanskolorna. De ha därför yrkat, att anslaget till de högre folkskolorna skulle ökas och understöd lämnas till dem icke såsom nu för högst två årsklasser utan för högst fyra årsklasser, alltså till samma maximumbelopp som Eders Kungl. Maj:t föreslagit för mellanskolorna.

Därjämte har uppmärksamheten riktats därpå, att sådana ändringar i bestämmelserna rörande högre folkskolans understöd borde göras, att det vunnes en naturlig öfvergång från den högre folkskolan till den kommunala mellanskolan. Denna öfvergång borde vara sådan, att kommunerna icke under densamma för något år förlorade statsunderstödet till skolan.

Om det därjämte medgäfves, att understöd finge utgå äfven till högre folkskola å ort, där allmänt läroverk finnes, så skulle den förmånen beredas hvarje kommun, som ville upprätta en kommunal mellanskola, att den kunde, om den iklädde sig de stadgade förbindelserna, vara viss om att erhålla understöd åt skolan från första året.

Med anledning af dessa motioner har Riksdagen beslutat

att höja det nu å riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget till *högre folkskolor* å 32,000 kronor till 58,000 kronor att utgå i enlighet med nu gällande bestämmelser, dock med följande ändrade lydelse af första punkten:

Af anslaget till högre folkskolor må understöd kunna utgå till skolor, som för ett eller gemensamt för flera skoldistrikt inrättas i ändamål att bereda barn, som genomgått den egentliga folkskolan eller på annat sätt vunnit motsvarande kunskaper, tillfälle att inhämta ett högre mått af allmänt medborgerlig och praktisk bildning, utan att barnen därigenom

dragas från sina vanliga lefnadsförhållanden eller nödig öfning för duglighet och hårdighet vid arbete. Understödet kan för hvarje skola utgå

dels till högst dubbla beloppet af hvad till skolan i distriktet samman skjutes, dock högst 1,200 kronor årligen för hvarje årsklass och för hvarje skola ej öfverskridande 4,800 kronor om året,

dels ock därutöfver två tredjedelar af i punkt 2 omförmälda ålders-tillägg till lärares aflöning, allt under de i punkterna 2—6 angifna villkor.

Önskar kommun få högre folkskola af Kungl. Maj:t erkänd som kommunal mellanskola, må sådant ske, först sedan mellanskolans undervisningsplan i dess helhet blifvit i skolan tillämpad och sedan skolans undervisning samt lärarnas kompetens blifvit af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk pröfvade.

Stockholm den 21 maj 1909.

Med undersåtlig vörndnad
